

Oekraïene-oorlog is wel degelijk geopolitiek

In zijn opiniebijdrage (Trouw 8 maart) verwijt Ruslandkenner Hubert Smeets de Utrechtse hoogleraar Jolle Demmers in een felle persoonlijke aanval dat ze 'geen snars van Rusland weet' en zich afsluit 'voor elke empirie die haar niet van pas komt'. Volgens Smeets is de oorlog in Oekraïene louter en alleen het gevolg van Poetins imperialistische agenda, en is deze niet geworteld in geopolitiek. Hoe komt hij tot deze stelling? Door zelf een heleboel feiten die hem niet uitkomen, weg te laten.

Ik moet nog vaak denken aan het openhartige interview van Christoph Schmidt met oud-secretaris generaal van de Navo Jaap de Hoop Scheffer (Trouw, 22 mei 2022). In dat gesprek vertelt De Hoop Scheffer gedetailleerd over chaotische Navo-top in december 2008 in Boekarest, waar Oekraïene uiteindelijk het Navo-lidmaatschap kreeg aangeboden.

Het opmerkelijke was dat niemand daar eigenlijk vóór was. De Franse president Sarkozy niet, Angela Merkel niet, de voormalige Duitse bondskanseliers Helmut Kohl en Helmut Schmidt niet. De Hoop Scheffer zelf was ook tegen, evenals de hoogste adviseurs van de Amerikaanse president Bush Jr.: Nationale Veiligheidsadviseur Condoleezza Rice, CIA-directeur Robert Gates en de Amerikaanse ambassadeur in Moskou William Burns – bepaald geen doetjes. 'Jaap, we gaan met de Navo geen oorlog voeren met Rusland over Oekraïene', zeiden ze tegen de Hoop Scheffer, maar ook dat 'de Baas' uiteindelijk zou beslissen. En die Baas, Bush Jr., drukte het Navo-lidmaatschap door, daartoe waarschijnlijk omgepraat, zo vermoedt De Hoop Scheffer, door zijn vice-president Dick Cheney, een prominent neo-conservatief.

Uit het relaas van De Hoop Scheffer blijkt dat men in de hoogste Amerikaanse regeringskringen donders goed wist dat er een grote kans bestond dat het aanbieden van het Navo-lidmaatschap aan Oekraïene zou uitlopen op een catastrofe. Poetin had ruim van tevoren en bij herhaling kenbaar gemaakt dat met deze stap een rode lijn zou worden overschreden. Willens en wetens lieten de Amerikanen Oekraïene het risico lopen dat het in gewapend conflict met Rusland terecht zou komen.

Waarom deden de Amerikanen dat? Omdat het voor de neo-conservatieven, destijds dominant in Washington, te aantrekkelijk was om het niet te doen. Volgens de neoconservatieve doctrine moest Amerika als overwinnaar van de Koude Oorlog gebruik maken van zijn positie als enig overgebleven supermacht om zijn invloedssfeer zoveel mogelijk te vergroten. Daarom werd de Navo in opeenvolgende rondes uitgebreid, hoewel er op dat moment helemaal geen tegenstander was, laat staan een vijand: Rusland verkeerde in die jaren zowel economisch als militair in chaos.

Het Navo-lidmaatschap van Oekraïene was een volgende stap in deze agressieve expansiecampagne. Als de Russen het over hun kant zouden laten gaan, hadden de Verenigde Staten zonder veel kosten een Westerse militaire voorpost aan de grens met Rusland gecreëerd, inclusief de Krim, sinds eeuwen een belangrijke basis voor de Russische marine.

En als de Russen het niet over hun kant zouden laten gaan, wat Poetin meteen al na het besluit aan De Hoop Scheffer duidelijk maakte, zagen de Amerikanen ook tal van voordelen. Het zou niet moeilijk zijn om Poetin in dat geval als de grote agressor af te schilderen en een gewapend conflict zou een enorme boost voor de Navo en de wapenindustrie betekenen. Neoconservatieve commentatoren in de Verenigde Staten volgen het verloop van de oorlog dan ook met tevredenheid. Zij stellen vast dat 'de vijand ernstig wordt verzwakt zonder dat het één Amerikaans leven kost'. Het Oekraïense volk betaalt in alle opzichten de hoofdprijs in deze tragedie. In vergelijking met het lot van de Oekraïners valt de prijs voor Europa mee: hoge inflatie, energie-onzekerheid, hogere defensiebudgetten en economische schade bij bedrijven door de vele sancties tegen Rusland. En oh

ja, net als bij de oorlogen in Afghanistan en Irak, komt ook de vluchtelingenstroom in Europa terecht.

Voor VS is er louter winst: uitbreiding van de Navo, de wapenindustrie draait op volle toeren en Europa koopt nu duur Amerikaans gas in in plaats van goedkoop Russisch gas. Hoe is het toch mogelijk dat Hubert Smeets blind is voor de geopolitieke dimensie van het conflict?

Rob van Stek
Oud-buitenlandredacteur bij dagblad Het Vrije Volk